

ПРОГРАМ РАДА
ISS/KS 227
Материјали за путеве

Овај програм рада усвојен је на седници Комисије која је одржана 03.07.2013. године, а одобрио га је Стручни савет за опште области стандардизације, на седници која је одржана 12.09.2013. године.

Увод

У складу са тачком 1. Решења о образовању Комисије за стандарде и сродне документе KS U227, *Материјали за путеве* (у даљем тексту: Комисија), област рада Комисије је стандардизација у области материјала за завршну обраду путева, која обухвата терминологију, класификације, захтеве за производе, методе испитивања, карактеристике површина и вредновање усаглашености асфалта и других битуменских мешавина, бетонских путева, материјала за испуну спојева и хидрауличних мешавина.

Комисија прати рад Техничког комитета CEN/TC 227, *Материјали за путеве*, Европског комитета за стандардизацију.

Комисија KS U227, *Материјали за путеве*, образована је решењем директора Института бр. 844/54-24-02/2011 од 05.10.2011. године, а на основу предлога одлуке за образовање комисије за стандарде коју је донео Стручни савет за опште области стандардизације бр. 1820/37-20-02/2011 од 05.07.2011. године. На основу чланова 78. и 79. Статута Института и тачке 4 *Интерних правила стандардизације – Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде*, KS U227 ради на планирању, припреми, преиспитивању и одржавању српских стандарда и сродних докумената у области прорачуна конструкција у грађевинарству, прати рад и учествује у раду одговарајућих техничких радних тела међународних и европских организација за стандардизацију и обавља друге задатке у вези са стандардима и стандардизацијом.

Активност Комисије на планирању, припремању, доношењу и повлачењу стандарда и сродних докумената приказана је у табели 1.

Табела 1 – Преглед активности Комисије

Година	Укупан број стандарда и сродних докумената
2011.	28 објављених 5 повучених
2012.	84 објављена 10 повучених
2013.	26 објављених 11 нацрта 28 у плану 2 ван плана

1 Пословно окружење

1.1 Опште

Комисије за стандарде Института за стандардизацију Србије (у даљем тексту: Института), у завршној су фази усаглашавања српских стандарда са европским стандардима и то доношењем европских стандарда као српских, а посебно европских хармонизованих стандарда који су у директној вези са имплементацијом Директива новог приступа. Осим тога, приликом преузимања европских као српских стандарда морају се повући сви конфликтни национални стандарди који имају исти предмет и подручје примене одговарајућег европског стандарда.

Материјали за путеве се користе за изградњу путева, аеродрома и других саобраћајница. Могу се поделити на асфалт, бетон и друге хидраулички везане мешавине и невезане смеше, као и неке друге материјале. Већина радова при изradi ових конструкција јесу јавни радови.

Следећи политички, економски, технички, регулаторни, правни, друштвени и/или међународни индикатори описују пословно окружење у индустријском сектору, производима, материјалима који могу имати значајан утицај на процес доношења стандарда.

- Анализирањем постојећих законских регулатива долази се до закључка да је потребно донети нова правна решења која ће бити у складу са стандардима Европске уније, јер европско тржиште захтева примену европских стандарда за материјале за путеве.
- Чињеница је да прилагођавање пословању у оквиру Европске уније неће одмах имати позитивне ефекте на привреду, што је последица реформе правног система и подизања нивоа техничке опремљености у привреди. Стога, трошкове треба посматрати као инвестицију која ће на дуги рок донети много већу корист кроз значајан привредни раст и повећање стандарда грађана Србије. Усаглашавање са европским стандардима омогућава већу конкурентност домаће привреде на европском тржишту.
- У области грађевинарства, уколико произвођачи грађевинских производа желе пласман на тржиште Европске уније, морају да усагласе карактеристике својих производа са захтевима хармонизованих стандарда и Директивом о грађевинским производима CPD 89/106 ЕЕС која се потпуно замењује Уредбом о грађевинским производима CPR 305/2011 од 1. јула 2013. године. Директива о грађевинским производима CPD 89/106 ЕЕС у односу на остале директиве се разликује у неколико аспеката:
  - њен циљ је хармонизовање начина декларисања особина производа;
  - важни сигурносни захтеви се примењују на производе уколико се налазе у склопу завршене зграде, не на производе као такве. Истовремено, то претпоставља да се производи користе на начин који је прописао произвођач, што представља одговорност грађевинара;
  - производи могу бити означени CE знаком када се покаже да су у сагласности са одговарајућим техничким спецификацијама у виду хармонизованих европских стандарда или са Европским одредбама за технички пријем (ЕТА).
- Повећана међународна сарадња извођача радова на путевима у Европи доводи до примене одређених решења и иновација у области асфалта, чија ће примена бити широка. Политика Европске уније усмерена је ка новој генерацији стандарда која ће омогућити коришћење рециклираног материјала.

1.2 Квантитативни показатељи пословног окружења

У Европи 90 % свих завршних обрада путева врши се асфалтом, што износи скоро 300 милиона тона. Приближно 5 % од ове количине чине битумени и агрегати, што износи приближно 15 милиона тона. Тренутно постоји преко 4 000 произвођача асфалта у Европи и преко 10 000 извођача радова.

Према подацима Републичког завода за статистику, вредност уговорених радова извођача из Републике Србије у III кварталу 2012. године опала је за 27,8 % у односу на III квартал 2011. Према подацима који су прикупљени у IV кварталу 2012. године, вредност изведених радова извођача из Републике Србије опала је за 21,7 % у односу на IV квартал 2011. године, уколико се посматра у тренутним ценама, док у сталним ценама тај пад износи 25,7 %. Од укупне вредности изведених радова у IV кварталу 2012. године, вредност радова на територији Републике Србије износи 88,1 %, а у иностранству 11,9 %. Током 2011. године изграђено је 672 km ауто-путева, путева и улица, а вредност изведених грађевинских радова на саобраћајној инфраструктури процењује се на 73,4 милијарде динара.

Вредност нових уговора извођача из Републике Србије за период јануар–децембар 2012. године опала је за 11,4 % у односу на исти период 2011. године.

Према подацима Републичког завода за статистику, укупна количина уграђеног грађевинског и погонског материјала за 2011. годину износи:

- асфалт 1 182 482 t;
- битумен, битулит, битуменска јута, масе, емулзија 88 377 t.

2 Очекиване користи од рада Комисије

Доношење европских стандарда као српских омогућава да се њиховом имплементацијом и применом успоставе принципи и правила за пројектовање и извођење путева, као и правила за материјале за путеве, што би омогућило уклањање техничких баријера и отварање тржишта широм Европе. Примена стандарда олакшала би везу између произвођача, корисника и органа надлежних за технички преглед и испитивање.

Кроз примену српских стандарда који за основу имају европске стандарде очекује се да се изврши рационализација средстава и материјала који се користе у овој области и истовремено испуне битни захтеви у погледу безбедности конструкција, а да тако изведени радови постигну конкурентност у погледу квалитета на европском тржишту.

Применом српских стандарда из ове области такође се очекује да ће бити унапређен ниво квалитета услуга домаћих пројектантских и извођачких кућа, што ће обезбедити бољу проходност на европском тржишту.

Такође, примена ових стандарда обезбедиће здраву конкуренцију домаћих и страних фирми и на домаћем тржишту, што ће заједно довести до уравнотежења цена и односа цена–квалитет у корист купаца као крајњих корисника.

3 Учешће у раду Комисије

Заинтересоване стране у области рада ове комисије су:

1. органи државне и локалне управе;
2. универзитети;
3. пројектанти;
4. извођачи радова;
5. произвођачи грађевинског материјала;
6. лабораторије за испитивање грађевинског материјала.

Све заинтересоване стране у Републици Србији позване су да узму учешће у раду ове комисије, уз обезбеђење равноправног учешћа и заступљености свих заинтересованих страна. Учешће у статусу посматрача могуће је под одређеним условима који су утврђени *Интерним правилима стандардизације – Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде и сродне документе*. Овим истим документом прописана су права и обавезе чланова Комисије, са којима се упознају кроз краћу обуку на конститутивној седници или у случају измене већег броја чланова комисије на првој наредној

седници. Такође, чланови Комисије се упознају са интерним правилима стандардизације у Институту, која су у потпуности усаглашена са правилима међународних и европских организација за стандардизацију.

4 Циљеви и стратегија за остваривање циљева

4.1 Утврђени циљеви Комисије за стандарде

- Доношење свих европских стандарда као српских на начин предвиђен *Интерним правилима стандардизације – Део 1: Доношење, објављивање, одржавање, преиспитивање и повлачење српских стандарда и сродних докумената.*
- Усаглашавање националних са европским стандардима њиховим преиспитивањем и доношењем одлуке о повлачењу оних стандарда који су у супротности са европским.
- Заступање српских националних интереса у области рада Комисије пред одговарајућим европским комитетом за стандардизацију путем учествовања српских стручњака у раду ових техничких комитета.
- Израда стандарда из области пројектовања и грађења путева, у складу са европским стандардима, који дефинишу техничке услове при изградњи путева чијом би се применом повећао унутрашњи и спољашњи систем контроле квалитета извођења радова.

4.2 Стратегија за остваривање циљева Комисије

Остваривање циљева Комисије за стандарде KS U227 заснива се на дефинисању приоритета рада Комисије. Приоритети при доношењу стандарда су:

- доношење терминолошких европских стандарда као српских стандарда на српском језику;
- доношење српских стандарда који за основу имају европске стандарде на које ће се позивати технички прописи, такође на српском језику;
- преузимање и усвајање свих европских стандарда чији рад комитета прати CEN/TC 227, *Материјали за путеве*, Европског комитета за стандардизацију;
- сарадња са комисијама за стандарде Института чија је област стандардизације у уској вези са облашћу стандардизације ове комисије: KS U246, *Природни камен и агрегати.*

У процесу имплементације стандарда неопходна је сарадња и координација са активностима Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања, Министарства финансија и привреде, Министарства енергетике, развоја и заштите животне средине и Министарства грађевинарства и урбанизма приликом доношења нових правилника који уређују ову област.

4.3 Аспекти заштите животне средине

Заштита животне средине представља један од највећих економских и друштвених изазова са којим се државе данас суочавају. У циљу постизања циљева одрживог развоја, укључивање свих заинтересованих страна захтева на првом месту унапређење нивоа образовања и информисаности и подизање свести о значају заштите животне средине.

У изградњи путева и објеката на њима користе се велике количине асфалтне масе (смеше) која се производи од градивног материјала – агрегата (глина, песак, шљунак, дробљени камен) и битумена у асфалтним базама.

За континуирани процес производње асфалтних мешавина неопходно је складиштење велике количине агрегата на депонијама уређеним према коришћеним фракцијама. Приликом самог складиштења, а и касније, ове депоније представљају извор дифузног загађивања прашином, с обзиром на то да најситније фракције бивају ношене ваздушним струјама. До дифузног загађивања прашином долази приликом пребацивања агрегата од депоније до преддозатора, а нарочито при истовару и његовом падању на покретну траку. Мешалица у којој се агрегат сједињује са везивом (битумен) представља извор загађења прашином и токсичним гасовима који потичу од загрејаног битумена. У постројењима за производњу асфалтних мешавина токсични гасови се јављају као последица сагоревања горива, испаравања агрегата приликом његовог сушења у бубњу (услед сагоревања на пламенику), коришћења вишка ваздуха за сагоревање и усисавања ваздуха из различитих делова постројења.

За заштиту ваздуха од загађивања постоји велики број различитих применљивих мера: технолошких, техничких, биолошких и административних.

Асфалтна база припада трећој класи извора загађујућих материја, тако да удаљеност заштитне зоне од најближег насеља мора бити од 600 m до 1 000 m. Технологија производње асфалтне масе, опслуживање постројења, депоније камених агрегата, транспорт сировина и остали извори штетних материја, захтевају присуство биљних врста отпорних на аерозагађење као значајних чинилаца у заштити радне и животне средине, јер истовремено обављају низ функција: биолошку, санитарну, хигијенску и декоративно-естетску. Правилним одабиром отпорних дрвенастих биљних врста може се утицати на састав ваздуха и микроклиму радне средине, јер пречишћавају ваздух и изравнавају дефицит кисеоника, утичу на смањење екстремних температура, поспешују струјања ваздуха, штите од ветрова, таложе чврсте честице (прашину, чађ, дим), штите од буке и вибрација, смањују ниво подземних вода евапорацијом итд. Концентрација прашине изнад зелене површине је за 33 % мања и у време мировања вегетације, у поређењу са ваздухом средине без дрвећа и жбуња. Према урбанистичком решењу, заштитни појас између комплекса асфалтне базе и саобраћајнице треба да буде широк најмање 50 метара. Зелени заштитни појас је обавезан по ободу целог комплекса, а сачињавале би га врсте брзорастућег листопадног дрвећа и средње високог жбуња.

На асфалтној бази се уграђују и филтери ради елиминисања димних гасова из производног погона асфалтне базе.

5 Фактори који могу утицати на испуњење и имплементацију програма рада

- Непостојање одговарајућих националних параметара изискује додатне напоре и средства који су ван области рада Комисије за стандарде и Института.
- Недостатак финансијских средстава онемогућава обезбеђење одговарајућих превода и упућује на преузимање стандарда методом проглашавања што умањује кредибилитет ових стандарда у пословном окружењу.
- Недовољно учешће стручњака у доношењу српских стандарда и сродних докумената, као и њиховој хармонизацији са међународним и европским стандардима.
- Незаинтересованост стручне јавности за учешће у јавној расправи и достављање примедба и предлога у вези са нацртима српских стандарда и сродних докумената који се стављају на јавну расправу.
- Недовољно придавање значаја раду чланова комисија за стандарде у организацијама које су их делегирале, што резултује нередовним долажењем чланова на састанке комисија за стандарде или недостављањем попуњених гласачких листова у случају дописних седница, тако да може доћи до одступања од плана доношења стандарда.

6 Корисни линкови за све наведене активности

- Основни подаци о Комисији: http://www.iss.rs/tc/?national_committee_id=711
- Основни подаци европског Техничког комитета CEN/TC 227:
<http://www.cen.eu/cen/Sectors/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Pages/default.aspx?param=6208&title=Road%20materials>